

La Passió com a antipoder

La nostra condició de cristians ens condueix tot naturalment a meditar amb coratge i, sobretot, amb puresa de cor sobre la Passió de Nostre Senyor Jesucrist. Aquesta reflexió, d'altra banda, és una qüestió essencial per a tots els qui troben interessant això de ser cristià o, almenys, d'intentar-ho. També ho és per a tothom que senti, en el més pregon del seu cor, l'anhel d'una major justícia, d'una germanor universal sense discriminacions, d'una pau sense fronteres de raça, religió o cultura.

En les lectures litúrgiques dels dies de Setmana Santa hem sentit que molt sovint se'ns parlava del camí dolorós de Jesús, de les seves actituds davant el poder religiós i polític del seu temps, de la solitud en què es trobà a causa de la deserció dels seus amics i deixebles, i, per damunt de tot, de l'absurditat de la mort i de l'abandó de Déu («Pare, si ho voleu, allunyeu de mi aquest calze; però que no es faci la meua voluntat, sinó la vostra» [Lc 22,42]; «Déu meu, Déu meu, per què m'has abandonat?» [Mc 15,34]). Des de petits coneixem, almenys en els seus trets més importants, allò que podríem anomenar l'argument d'aquests esdeveniments, que tradicionalment s'han anomenat Passió de Jesús. Potser n'hem sentit parlar tant, que allò que veritablement haurien de significar perquè fóssim capaços de donar sentit a les nostres existències se'ns escapa i rellisca; sovint, fins i tot, aquests textos, repetits mecànicament, ens provoquen un tedi quasi no dissimulat; ens evoquen tot un reguitzell de llocs comuns sense cap mena d'incidència pràctica en el nostre viure i conviure quotidians. Els textos, els costums, les pràctiques, les formalitats esdevenen insignificants

quan no serveixen per promoure, somoure i envigorir la nostra existència quotidiana, sovint tan rutinària i poc cordial. Aleshores es converteixen en pesades càrregues que transportem desenciladament i que, molt sovint, a la curta o a la llarga, abandonem sense pena ni glòria, gairebé com si experimentéssim un considerable alleujament. Això ens acostuma a passar en el camp religiós, en el polític, en l'amorós i en tota la resta.

En aquesta meditació voldria intentar que tots plegats copéssim que la Passió de Nostre Senyor Jesucrist no és tan sols un fet «històric» que tingué lloc fa uns dos mil anys, en un petit i fosc indret de la Mediterrània oriental, el protagonista del qual va ser Algú que la tradició cristiana afirma que es troba a l'origen de la religió cristiana. Les dades històriques són importants, però, al capdavant, sempre es troben sotmeses a la manipulació o, almenys, a l'elecció, perquè la història sempre és *selectiva*. Contra el que sovint creiem, la història o les «històries» no ens apropen als esdeveniments del passat, sinó que, sobretot, ens n'allunyen. Hegel, referint-se historiogràficament als fets de la vida i de la mort de Jesucrist, escrivia que «fa tant de temps que han passat, que gairebé sembla que mai no hagin passat». Sempre hauríem de tenir molt present les paraules d'aquell gran cristià que va ser Søren Kierkegaard, «no val la pena recordar un *passat* que no pot esdevenir *present*». Aquell passat subversiu que posseeix la capacitat d'esdevenir *el nostre present* no és, però, una mera evocació d'uns fets empolsegats per la història ni un record més o menys piadós, que en el temps es troben infinitament i pràcticament allunyats de nosaltres, sinó la mateixa possibilitat de transformar el temps que ens toca de viure i, per damunt de tot, de transformar-nos, de convertir-nos (en llenguatge religiós) nosaltres mateixos. Dient-ho amb unes altres paraules: el record fet vida personal i comunitària de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist és, de fet, la *conversió*, la pràctica activa i compromesa de la *misericòrdia* en el concret de la nostra existència quotidiana. Les accions litúrgiques, la lectura dels textos sagrats (en aquest cas: la Passió i mort de Nostre Senyor Jesucrist), les commemoracions que fem aquests dies de Setmana Santa tan sols acompleixen la seva missió si ens

permeten *passar del text a la vida*, és a dir, si ens ajuden, en el concret de les nostres existències, a viure amb els mateixos sentiments de Nostre Senyor Jesucrist. Perquè viure, morir i ressuscitar amb els mateixos sentiments de Jesús, això és, en el sentit més ple de la paraula, *ser cristià* de l'única manera que es pot ser cristià: en l'obligada referència a Nostre Senyor Jesucrist i al bell mig d'un temps i d'un espai concrets.

La Passió de Nostre Senyor Jesucrist serà infinitament més que un record històric si, *ara mateix, al costat nostre*, potser *en nosaltres mateixos*, s'esdevé alguna cosa, una experiència, un canvi de perspectiva, una conversió a l'amor i a la justícia que, salvades les distàncies, és semblant i posseeix la mateixa intenció que van tenir la Passió i la mort de Nostre Senyor Jesucrist. En un mot: si hi ha, de la mena que sigui, en el temps i en l'espai en què ens toca de viure, una *comunió existencial* entre la situació personal de Jesús de Natzaret i la nostra. Perquè aleshores la seva Passió serà la nostra, i la nostra la d'Ell.

Hi ha un aspecte de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist que ens hauria de *tocar* d'una manera molt particular. Em refereixo al fet que els evangelis ens presenten Jesús com l'*innocent*. Aquí cal que ens entenguem bé. La innocència de Jesús no consisteix merament en el fet que no hagués comès algunes de les faltes o les transgressions de què l'acusaven els seus enemics. No costa pas gaire de veure en la lectura dels textos evangèlics que algunes coses que li retreien els jueus (violar el repòs del dissabte, relativitzar i referir el culte del temple a la humanització de l'ésser humà, blasmar la hipocresia dels poderosos, posar al descobert la ridícula de tota mena de poder, etc.) eren veritat i es trobaven en oposició a les pràctiques habituals admeses per una gran majoria del poble d'Israel. Per tant, Jesús no era innocent en aquest sentit. D'acord amb els costums religioso-polítics de la Palestina del seu temps, Jesús era algú que «argumentava contra el sistema», que no extingia la indefugible urgència de les necessitats concretes del present mitjançant la descompromesa aplicació dels «grans principis» polítics, religiosos o culturals, que se situava en la marginalitat i, doncs, en oposició flagrant a la praxi religiosa dels benpensants d'aleshores.

Jesús és l'*innocent* perquè subverteix l'ordre religiós i social del seu temps sense cercar l'obtenció d'uns interessos o d'uns guanys personals de qualsevol mena. L'únic interès de Jesús és la salvació de tots els homes, és a dir, que tots ells, en llur vida quotidiana, puguin esdevenir *germans* i no pas *competidors*, que és allò que acostuma a passar en el concret de les nostres societats. Què vol dir, això? Jesús no irromp al bell mig del seu temps per competir amb els poderosos del seu temps. No vol establir un imperi o un aparell estatal que fos la rèplica de l'organització imperial romana o que intentés aconseguir, en lluita contra la potència que aleshores ocupava Palestina, la independència política, religiosa i militar d'Israel. Ni tan sols intenta establir un sistema religiós que entrés en competició amb el tradicional del seu poble. De fet, però, alguns dels seus primers deixebles i la gran majoria dels caps religiosos jueus van malinterpretar la missió de Jesús en clau política. Com a conseqüència d'aquest fet, d'aquesta important confusió, la seva passió i la seva execució foren un procés religioso-polític, que culminà amb la crucifixió al Calvari. En el relat de la Passió que hom llegeix en l'ofici de la tarda del Divendres Sant (evangeli de sant Joan), la posició de Jesús queda molt clara. En resposta a Pilat, representant de la potència ocupant, Jesús afirma: «El meu regne no és d'aquest món; si el meu regne hagués estat d'aquest món, els meus homes prou haurien lluitat perquè jo no fos lliurat als jueus; però, de fet, el meu regne no és pas d'aquí» (Jo 18,36). En conseqüència: Jesús no pretén ocupar competitivament el lloc dels poderosos d'aquest món, no empra els mitjans (per exemple, l'ús indiscriminat del poder) que aquests utilitzen per imposar llurs interessos i per adquirir honor i glòria, no se sotmet als tripijocs dels qui creuen que cal «pactar», «cedir», «canviar de camisa» per obtenir ni que siguin unes engrunes del pastís del «poder».

Jesús es l'*Innocent* i el seu missatge consisteix en l'oferiment d'una *nova innocència* a tots els qui volen esdevenir els seus seguidors, fins i tot a tots els qui sense saber que el segueixen viuen actuen i moren amb els mateixos sentiments de Nostre Senyor Jesucrist. *Nova Innocència*: perquè tots plegats hem es-

tat expulsats del paradís i hem de crear de bell nou els paràmetres d'una vida autènticament humana. El paradís, però, no és un «espai exterior» un país llunyà al qual, tot venent obstacles i paranys innumbrables, cal retornar, sinó la més profunda, càlida i meravellosa regió del nostre cor, del cor de cadascú de nosaltres. Un místic alemany (Angelus Silesius) escriu:

Home, si de primer el paradís no és en tu,
creu-me que, certament, mai no hi entraràs.

Jesús és l'innocent que ens aporta la innocència perduda, que cal, dia a dia, redescobrir en el més pregon del nostre cor. No es tracta pas de fer un «viatge» al defora, de perdre'ns en la multitud de les formes i de les fórmules, d'esgarriar-nos al bell mig del brogit eixordador, sinó d'entrar en nosaltres mateixos, de capbussar-nos en el més profund de nosaltres mateixos. Tot seguit, però, cal afegir que aquesta *entrada* en nosaltres mateixos és la necessària i indispensable preparació per poder *sortir*, per poder *relacionar-nos amb els altres amb els mateixos sentiments de Nostre Senyor Jesucrist*. Perquè el missatge de Jesús és un *afer públic* i no una simple interiorització «espiritualista» sense cap mena d'incidència pública al defora. El mateix Jesús diu als seus deixebles que «el que senti a cau d'orella, proclameu-ho dalt dels terrats» (Mt 10,27; Lc 12,3). Només on hi ha un veritable canvi, una real profundització un millorament continuat de les nostres relacions amb Déu, amb els altres, amb nosaltres mateixos i amb el món, hi ha *seguiment de Jesús*. I on hi ha seguiment de Jesús hi ha *perillositat, risc, possibilitat de persecució*. El mateix Jesús deia als seus deixebles i, avui mateix, ens diu als qui trobem interessant el seu missatge: «Les guineus tenen caus, i els ocells, nius; el Fill de l'home, en canvi, no té on reposar el cap» (Mt 8,20; Lc 9,58). *L'èxit* és un símptoma molt clar del *fracàs* cristià, perquè el cristianisme és, fonamentalment, una religió profètica que no cerca la integració social, sinó que, en tot moment, anuncia que l'home mai no és suficientment *germà* de tot altre home. Això significa que l'amor, la justícia, la llibertat, la simpatia mai no arriben a impregnar

del tot les relacions dels homes entre ells, amb Déu i amb el món.

La Passió de Jesús és el relat d'un immens fracàs, d'una indescriptible feblesa, d'una incalculable condescendència. Això en una societat com la nostra, basada en la competició, l'èxit, el cinisme i la imposició dels més forts, resulta incomprensible i, sobretot, no gens recomanable. Els valors que propugna i enalteix la nostra cultura són els que configuren l'«heroi econòmic» que s'imposa als qui l'envolten per mitjà de la força incontenible del seu poder financer i de l'ús i de l'abús de tota mena de mitjans. La lògica que ens proposa Jesús avança en un sentit completament diferent: en tot fracàs humà, en tota malaltia, en tota feblesa, en tot esquinçament interior, en tota humiliació, en tota injustícia patida, hi ha alguna cosa de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist. Tot home, tota dona, tot infant, tot vell que es troba en una situació de destret, de marginació, de carreró sense sortida, de misèria, d'humiliació, sofreix en el seu cos i en el seu esperit quelcom de Divendres Sant. Són imitadors, potser sense saber-ho, del destí de Jesús, de la seva innocència i del seu trobar-se amb les mans buides davant els poderosos de torn. Jesús ve a salvar tothom que té necessitat de ser salvat, ho sàpiga o no, es refereixi explícitament al seu missatge o, per contra, el practiqui, com aquell qui diu, sense paraules: «No tothom qui em diu: Senyor, Senyor, entrarà al Regne del cel, sinó el qui fa la voluntat del meu Pare del cel» (Mt 7,21; cf. Lc 6,46). Hi ha, doncs, una manera de dir, de confessar el nom del Senyor que no condueix a la salvació; i hi ha una altra manera de *no dir* Senyor que porta de dret al cel, perquè malgrat no dir, hom fa la *voluntat* del Pare del cel.

En els relats evangèlics apareix un fenomen sorprenent no tan sols als ulls dels coetanis de Jesús, sinó, fins i tot, als nostres dies. Es tracta, en el sentit més ple del mot, d'una inversió, d'un total capgirament de les pautes de comportament considerades com a bones, integrades i, fins i tot, recomanables. En efecte, el missatge evangèlic presenta els individus més marginals i fins i tot sospitosos de la societat d'aquell temps (i hauríem d'afegir: i *també* del nostre) (publicans, soldats, prostitutes, persones

sense llustre de família) com els veritables *innocents*. Això va causar en temps de Jesús un veritable terrabastall, perquè la societat de la Palestina del segle I, de la mateixa manera que la nostra, ara mateix, s'interessaven primordialment per la seguretat i l'ordre. La justícia, la llibertat, la capacitat de compadir, la misericòrdia, eren factors secundaris i, sovint, completament oblidats, perquè la justícia, la llibertat, l'amor, la misericòrdia introdueixen una bona dosi de feblesa, d'inseguretat i de templeig en les nostres vides quotidianes. Tant en el comportament de Jesús com en el dels líders religioso-polítics del seu temps hi ha unes lògiques implacables i absolutament contraposades. Qui cerca primordialment la seguretat i l'ordre no s'interessa per allò que hi ha al fons del cor de l'individu, sinó que, per damunt de tot, es preocupa pels marcs legals i religiosos que permeten la immobilitat (els benpensants diuen: l'estabilitat) política, econòmica, religiosa i sacerdotal de la societat. Dient-ho d'una altra manera: per als qui segueixen la lògica d'aquest món, la conservació d'allò que un posseeix (fins i tot en el cas que ho hagi adquirit honestament) és el criteri decisiu de la convivència religiosa, política, econòmica i cultural. Aleshores resulta «subversiu» parlar de justícia, de llibertat, de misericòrdia. N'hi ha prou, i sovint fins i tot és massa, amb recórrer a una beneficència que no comprometi a res i que, sovint, fins i tot atorga respectabilitat social. La lògica evangèlica que predica Jesús i que el va conduir a la seva Passió i a la seva crucifixió, però, és totalment diferent. D'entrada, tota seguretat i tot ordre són sospitosos perquè no poden assegurar la primacia de l'amor, de la misericòrdia, de la justícia, de la llibertat. Solament el qui no té res, el qui no es fixa idolàtricament en res, el qui no està satisfet d'ell mateix, el qui accepta gratuïtament el regal dels lliris del camp i dels ocells del cel, el qui es malfia no sols del poder dels poderosos, sinó del *poder* religiós, polític, econòmic, social, cultural com a tal, és capaç no sols d'estar al costat del seu proïsme, sinó, fins i tot, de donar per ell la vida sense condicions. Només hi ha veritable *amor* on hi ha *feblesa*. Sant Pau, en un dels textos himnics més subversius del Nou Testament, presenta la feblesa de Jesús com a exemple del que ha de

ser el comportament amorós dels qui vulguin ser els seus testimonis fidels enmig del món. «Tingueu en vosaltres [els qui volen ser cristians] els mateixos sentiments que tingué Crist Jesús, el qual, subsistent en la condició divina, no cregué haver-se d'aferrar gelosament a la seva igualtat amb Déu, sinó que s'anorrea a si mateix prenent la condició d'esclau, esdevingut conforme al que són els homes, s'humilià a si mateix fent-se obedient fins la mort, i una mort de creu» (F1 2,5-8).

L'home actual, com el de tots els temps, viu sota el signe de la condicionalitat. La nostra existència està plena de condicions: *si fas això, et donaré allò; si penses com nosaltres, tindràs poder; si ets crític, no participaràs en el pastís del poder; si m'estimes, t'estimaré; si segueixes els dictats de la moda, tindràs èxit social; si adoptes actituds camaleòniques, sobreviuràs sempre i arreu, etc., etc.* Les condicionalitats de les nostres vides, però, són la causa més important del cinisme, que és una de les característiques més notables de l'actual societat, en l'àmbit polític, religiós, cultural i social. El missatge que ens proposa Jesús de Natzaret no tan sols rebutja la condicionalitat, sinó que, de fet, es basa en la *incondicionalitat*. «Doncs, jo us dic: estimeu els vostres enemics i pregueu pels qui us persegueixen; perquè sigueu fills del vostre Pare del cel, que fa brillar el seu sol damunt de bons i dolents, i fa ploure sobre justos i injustos. Que *si* estimeu els qui us estimen, quina recompensa us guanyeu? I *si* saludeu només els vostres germans, què feu de més? No fan també el mateix els pagans?» (Mt 5,44-47). La Passió de Jesús és la mostra més completa de la seva absoluta incondicionalitat, del no esperar res a canvi. Sovint, la religió, com la resta de les nostres relacions socials, econòmiques, polítiques i culturals, es perverteix perquè pretenem aplicar aquella dita llatina: «do ut des» («et dono, perquè m'ho retornis»). Qui parla d'incondicionalitat, però, s'està referint, de fet, a la gratuïtat, és a dir, l'actitud fonamental de Jesús: arribar a donar la vida no per obtenir això o allò, sinó pel bé, per la felicitat d'*una persona*. I donar, de la manera que sigui, la vida per una persona equival a viure en la joia inestroncable, malgrat tots els destrets del moment present, perquè, aleshores, hom està ferma-

ment convençut que res del que hem estimat, patit, gaudit, anhelat, intentat no es perdrà. En l'evangeli de sant Joan, Jesús afirma que «ningú no té un amor més gran que aquest de donar la pròpia vida pels seus amics» (Jo 15,13). El mateix Jesús defineix així la seva vinguda en aquest món: «El Fill de l'home no ha vingut a ser servit, sinó a servir i a donar la vida en rescat per a una multitud» (Mc 10,45; cf. Mt 20,28; Jo 6,51).

La gosadia d'arribar fins a la mort és l'afirmació més rotunda de l'amor de Jesús pels homes, els seus germans. Això no és un exercici retòric. Afrontar la mort amb plena consciència del que es fa és la prova suprema de l'amor incondicional, perquè la mort és justament allò que cap home mai no pot desitjar: la mort comporta submergir-se en el no-res, en l'absoluta solitud, en la total dissolució de totes les relacions, en la pèrdua de totes les referències habituals que ens permeten transitar per la vida. I hi ha una segona qüestió a tenir en compte: perquè la mort equival al no-res, tan sols posseeix alguna mena de justificació si hom, conscientment o inconscientment, creu i espera en un *més enllà de la mort*. Donar la vida de cop o a poc a poc és un signe excel·lent d'autèntica i d'indestructible esperança. Jesús parla del gra de blat: la seva mort és la condició necessària perquè la vida continuï i sigui anul·lada la mortalitat de la mort. «En veritat, en veritat us dic que, si el gra de blat que cau a la terra no mor, resta ell tot sol; en canvi, si mor, dona molt de fruit» (Jo 12,24). Arribats aquí, Jesús inverteix la lògica dels benpensants i també de moltes persones que passen com a molt religioses. «Qui estima la seva vida, la perd; i qui no estima la seva vida en aquest món, la guardarà per a la vida eterna» (Jo 12,24). La lògica de Jesús ens proposa un capgirament radical. Per anar més enllà de la mort, cal canviar l'estil de l'estimar i del valorar les coses que, generalment, adoptem en la nostra vida de cada dia. Quan ens constituïm en el centre de tot plegat, quan pretenem que les persones i els esdeveniments girin entorn nostre, quan creiem que la conquesta o l'exercici del poder és allò de més desitjable que hi ha en aquest món, quan fem servir les persones com si fossin coses i les coses com si fossin persones, aleshores «estimem» d'una manera tal que, en realitat, *ens*

odiem profundament, perquè no creiem en el més enllà de la mort, perquè no estem posseïts per l'esperança que la mort no tindrà la darrera paraula, perquè ens creiem irremeiablement abocats a la desaparició. Hi ha una paràbola en l'evangeli de sant Lluc que expressa magníficament això que intento exposar. Jesús diu que hi havia un home que va tenir unes collites de gra fenomenals. Es decidí a ampliar els seus graners i a viure una bona vida gaudint de les seves riqueses. «Diré a la meua ànima [afirma l'home ric]: Ànima, tens molts béns emmagatzemats; reposa, menja, beu, diverteix-te. Però Déu li digué: Neci! Aquesta nit et reclamaran l'ànima, i tot el que has acumulat, per a qui serà? Així és el qui recull tresors per a si mateix, i no és ric davant de Déu» (Lc 12,16-21).

El poder és, d'acord amb Jesús i els profetes de tots els temps, un «tesor per a si mateix» que fa impossible ser «ric davant de Déu». El poder, la riquesa, l'honor, la glòria, l'explo-tació dels innocents, no tenen l'endemà, és a dir, són grans de blat que no donen fruit, és a dir, que moren i que confereixen la mort. Tots plegats ens trobem en una societat que, religiosament, políticament, culturalment, fa la propaganda del poder, del prestigi, de les comoditats, de les possibilitats que ofereixen el diner i les riqueses per a «fer el bé». Els *stars*, els banquers (sovint rodejats d'innombrables escàndols financers), els triomfadors sense gaires escrúpols, els qui saben i poden acomodar la llei a llurs interessos, etc., són presentats com els models a imitar, són proposats com les pautes segures per obrir-se camí enmig de la jungla de la vida, de l'economia, de la política, de la religió, de la cultura. Jesús, per la seva banda, però, ens adverteix que el poder en totes les seves formes i manifestacions és senzillament la *temptació*, el *pecat*, l'ocasió perquè l'home o la dona intentin ocupar el lloc de Déu. El poder tendeix naturalment a l'autosuficiència, la qual cosa significa que *tot altre* es converteix en un perillós competidor, que cal desarticlar, destruir, o, almenys, convertir en un ninot sense voluntat al servei incondicional dels poderosos de torn. La lògica de Jesús va en un sentit contrari. Perquè el poder és incapaç d'estimar, de compadir, de donar la vida pel germà, cal no sols malfiar-se del

poder, sinó, positivament, allunyar-lo, anul·lar-lo, llevar-li la mortalitat.

Allí on hi ha *poder*, no hi ha *comunitat*. Allí on hi ha *poder*, no hi ha *amor*, *responsabilitat*, *compassió*, *simpatia*. Allí on hi ha *poder* no hi ha *esperança*, que és la virtut dels temps difícils, i tots els temps són màximament difícils. Allí on hi ha *poder*, no es posseeix el ple convenciment que *tots els homes són germans*, allí on hi ha *poder*, no hi ha *corresponsabilitat* (que és un altre nom de l'*amor*). En l'evangeli de sant Mateu hi ha unes paraules de Jesús que, malauradament, els cristians no sempre hem estat capaços d'aplicar amb la literalitat que hauria calgut. Diu Jesús: «Vosaltres [els qui troben *interessant* això de ser cristià] no us feu anomenar mestre, perquè un de sol és el vostre mestre, i tots vosaltres sou germans» (Mt 23,8).

La passió de Nostre Senyor Jesucrist no es únicament un tràgic i sagnant esdeveniment que va passar fa quasi dos mil anys. Té lloc ara mateix, als nostres ulls, enmig nostre, en la conflictiva i cínica societat de les acaballes del segle vint. Resulta molt tranquil·litzador poder aïllar determinats esdeveniments històrics tot desactivant llur potencial crític i llur actualitat en la vida concreta dels individus i de les societats. Les nostres celebracions litúrgiques poden caure en l'arqueologisme, en la irrellevància i, en alguns casos, fins i tot en la mala fe, si llevem a la Passió de Nostre Senyor Jesucrist la seva missió crítica i instauradora de vida, i la reduïm a un mer espectacle teatral, amb trets més o menys sentimentals.

Per què, doncs, la Passió de Jesús de Natzaret continua essent no un mer record sentimental, sinó la forma privilegiada de la presència de Déu enmig del nostre món? Una forma d'espiritualitat de l'edat mitjana ho explica d'una manera que em sembla que pot ajudar-nos a comprendre i, sobretot, a viure la significació i l'abast, *aquí i ara*, de la vida, la mort i la resurrecció de Nostre Senyor Jesucrist. Aquesta espiritualitat parla de l'*intercanvi*. En efecte, Jesús es posa en el lloc de tot home, i el creient es posa en el lloc de Jesús. Jesús viu, mor i ressuscita en tot home humiliat, explotat, malmenat, prostituït; i en tot home en què hi ha trets de misericòrdia, de compassió, d'afabilitat,

de superació de l'esquema mortal «oferta-demanda», encara que no hi hagi una referència explícita a Jesús, es fa present com a gràcia, perdó, reconciliació, benaurança el mateix Jesucrist. En el cap. 25 de sant Mateu, en una paràbola de judici, s'expressa d'una manera molt adequada l'intercanvi entre Jesús i tot home, entre tot home i Jesús. Per Jesús no compten les declaracions verbals o les pràctiques externes, sinó la realitat concreta de les nostres relacions amb Déu, amb nosaltres mateixos i amb els altres. En aquesta paràbola, els qui es troben a la dreta en el judici de Déu no necessàriament han manifestat en les seves vides una referència explícita a Déu, a Jesús, a unes formes religioses concretes, però *certament* han viscut, s'han relacionat amb els altres com si aquesta relació concreta fos la cosa més important del món, l'única per a la qual valia la pena viure i morir. D'alguna manera, aquests tals han portat a terme, en la mesura de les seves possibilitats, allò que el mateix Déu és en el més íntim d'Ell mateix, si és que podem parlar d'aquesta manera. Han estat *misericòrdia activa*. I la misericòrdia, i no pas la vulgar beneficència, d'ençà de la Passió i mort de Nostre Senyor Jesucrist, és allò que permet als homes ocupar el lloc de Déu. Ocupar el lloc de Déu no pas idolàtricament, sinó amb els mateixos sentiments de Jesús de Natzaret. Sant Pau resumí aquesta situació de l'home que ocupa el lloc de Déu, perquè viu i mor amb els mateixos sentiments de Nostre Senyor Jesucrist, per mitjà de la fórmula «alegrar-se amb els qui estan alegres i plorar amb els qui ploren» (Rm 12,15).

En començar deia que només un passat que pogués esdevenir present mereixia la pena de ser evocat. Des de fa dos mil anys, per a molts homes i dones, la Passió i mort de Nostre Senyor Jesucrist és llur màxim present. En dos sentits. En primer lloc perquè Jesús de Natzaret és el centre cabdal de llurs vides, la referència a partir de la qual tot pren sentit i relleu, la pedra de toc de tot allò que esperen, estimen, desitgen. En un altre sentit, perquè ells mateixos, en el temps que els toca de viure, continuen aquella Passió i aquella mort, és a dir, són agosarats testimonis al bell mig de la vida de cada dia del Profeta de Natzaret, tot esdevenint *altres Crist* allí on els troba la

vida. Sant Pau escriu: «Estic content en els sofriments que pateixo per vosaltres, *completant* en la meua carn el que manca a les sofrances del Crist pel bé del seu cos, que és l'Església» (Col 1,24). Déu vol tenir necessitat dels homes: la seva Passió és incompleta sense la passió dels homes, perquè el Déu de Nostre Senyor Jesucrist no és un Déu indiferent, apàtic, preocupat exclusivament per les accions culturals, sinó que es posa en el lloc de tot home i de tota dona que pateix i segueix en aquest món el seu viacrucis particular.

Però tot això serien unes vanes especulacions, uns boirosos principis, un «opi del poble», si la Passió de Nostre Senyor Jesucrist i, correlativament, la de tot cristià no fos una radical negació del poder i de la glòria. L'*abaixament* de Déu en la vida, Passió i mort de Jesús de Natzaret, per emprar una expressió de la tradició cristiana, és l'expressió de l'amor i de la compassió de Déu. Només un Déu que mori per amor pot salvar-nos i, a més, només un Déu així mereix la nostra incondicional confiança, perquè només l'amor és digne de fe, només l'autèntic amor no té al darrere interessos creats. El poder *sempre* en té; si no, ja no seria poder. Per això el poder no tan sols no és digne de fe, sinó que, des d'una perspectiva cristiana, és l'obstacle insuperable a l'amor; és, en definitiva, el *pecat*, l'enemic antic, per emprar una expressió de la Bíblia. Jesús, perquè estima incondicionalment els homes, posa en qüestió l'obstacle decisiu que impedeix que els homes s'atansin a Déu i visquin com a germans. La crítica del poder que s'exemplifica extraordinàriament en la Passió de Nostre Senyor Jesucrist és, doncs, un dels llocs teològics més importants del missatge evangèlic, perquè allí on el poder pretén ocupar el lloc de Déu, allí s'esdevé la destrucció de les relacions d'amor, de compassió, de germanor entre els homes i d'aquests amb Déu.

La Passió de Jesús de Natzaret manifesta obertament la *passió* de Déu pels homes. Al mateix temps —i això pot detectar-se en tota la vida de Jesús— cal dir que els camins del Déu cristià no són ni els camins dels déus ni els dels homes. Allò que és propi dels déus i dels poderosos (i tots en les nostres vides sofrim la temptació del poder) és l'il·limitat i pervers afany

per constituir-se en principi del bé i del mal. Diu Jesús: «Ja sabeu que els qui “són tinguts” per governants de les nacions en disposen com a amos, i els seus magnats les tenen sota el seu poder. No ha de ser així *entre vosaltres*; sinó que el qui vulgui arribar a ser gran entre vosaltres serà el vostre servent, i el qui vulgui ser el primer entre vosaltres serà esclau de tots; com també el Fill de l'home no ha vingut pas a ser servit, sinó a servir i a donar la vida en rescat per a una multitud» (Mc 10, 42-45; Mc 9,35; Mt 23,11). Sant Pau ja era molt conscient de l'escàndol de la creu per als benpensants del seu temps (i de tots els temps): «Nosaltres prediquem un Messies crucificat, escàndol per als jueus i niciesia per a les altres nacions» (1 Co 1,23). Als nostres dies, aquest escàndol continua, però *també* continua l'obra salvadora, la passió amorosa de Déu pels homes. L'Esriptura diu que Jesús morí fora de la ciutat (*cf.* He 13,12). Morir fora de la ciutat significa situar-se al marge de la seguretat i de l'ordre de la societat; significa acabar tràgicament el destí perillós que havia adoptat Jesús; significa seguir un altre camí, que no és el del diner, el dels honors, el de la manipulació del poder. Els cristians, sovint, ens confonem de camí perquè volem servir dos senyors. L'advertència de Jesús, però, no admet rèplica: «no podeu servir dos senyors» (Mt 6,24; Lc 16,13); «només hi ha un Pare del cel, i *tots vosaltres* sou germans» (Mt 23,8-11). Quan ens fem la perversa il·lusió que és possible servir Déu i el diner o la glòria o el poder, aleshores, tal com diu Jesús mateix, estem renegant de l'únic Senyor que, en el cel i a la terra, mereix aquest nom.

Sí, per a nosaltres, avui, aquí i ara, la Passió de Nostre Senyor Jesucrist continua essent interessant no pas com un record sentimental o com un somni que, endormiscats, ens evita els innegables riscos del seguiment de Jesús, sinó com una exigència que fa trontollar totes les nostres seguretats, tots els nostres desigs (ni que siguin molt piadosos) de poder, d'«escalar» (com diem popularment), de dominar les persones com si fossin coses i les coses com si fossin persones. Només qui ha superat la desesperació és capaç de tenir autèntica esperança. Aquí i ara, perquè esperem confiadament en el Diumenge de

Pasqua, ens trobem immersos en el Divendres Sant. I no sols els cristians —que, com deia Pascal, hem de vetllar amb Jesucrist en la seva agonia fins al final dels temps— ens trobem en el Divendres Sant, també molts contemporanis nostres no cristians experimenten l'angoixa de l'hort de les Oliveres. Per a ells també, Jesús i nosaltres, que trobem interessant això de ser cristià, hem de ser esperança, possibilitat de llibertat, anticipació del Diumenge de Pasqua, que és aquell dia, com deia sant Agustí, en el qual tots els homes serem com déus. Ara, però, *només* som homes que segueixen el Senyor, i el seguirem millor en la mesura que, com Ell, allí on ens troba la vida, siguem capaços, tinguem el coratge de renunciar al poder i a la glòria.